

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิเคราะห์แนวคิดเรื่อง “เจตนา” ในพุทธจริยศาสตร์เถรวาท เพื่อให้เกิดความเข้าใจความหมายและความสำคัญของ “เจตนา” ที่ปรากฏในคัมภีร์สำคัญทางพุทธศาสนาเถรวาท คือพระไตรปิฎกและอรรถกถาซึ่งเป็นแนวคิดที่สำคัญในการใช้เป็นหลักเกณฑ์ตัดสินทางจริยธรรม

“เจตนา” หมายถึง ความตั้งใจ ความจงใจ การเลือกตัดสินใจในการกระทำการต่าง ๆ ซึ่งเป็นมูลเหตุของการกระทำ (กรรม) เป็นตัวนำในการกำหนดทิศทางการกระทำของมนุษย์เป็นแกนนำในการริเริ่มปรุงแต่งทั้งในแง่ของการสร้างสรรค์และทำลาย นอกจากนี้ เจตนายังมีความหมายครอบคลุมสภาวะที่ปรุงแต่งจิตให้ดีชั่วหรือกลาง ๆ

บทบาทของเจตนาที่ปรากฏในพระวินัยปิฎกจะมีความเกี่ยวข้องกับการปรับอบัติพระภิกษุที่ประพฤติดังละเมิดพระวินัย ในพระสูตรตันตปิฎกจะแสดงถึงเจตนาในรูปของสังขาร ซึ่งเป็นองค์ประกอบหนึ่งของชีวิต เจตนาในรูปของกรรม เจตนามีบทบาทสำคัญในการปฏิบัติไม่ว่าจะเป็นการให้ทาน การรักษาศีล และการเจริญภาวนาเพื่อปฏิบัติไปสู่จุดหมายสูงสุดของชีวิตคือการดับทุกข์ ตลอดถึงการใช้เป็นเกณฑ์ตัดสินทางด้านจริยธรรมที่แสดงให้เห็นว่าเจตนามีมูลเหตุมาจากความดี (กุศล) หรือความชั่ว (อกุศล) เพื่อให้เห็นว่าการกระทำนั้น ๆ เป็นความดีหรือความชั่ว ในพระอภิธรรมปิฎกแสดงเจตนาเป็นเจตสิกคือองค์ประกอบหนึ่งของจิตที่เกิดกับจิตทุกดวง “เจตนา” ยังสามารถประยุกต์ใช้ตัดสินทางจริยธรรมในกรณีต่าง ๆ ซึ่งเกิดผลกระทบจากความเจริญทางเทคโนโลยี ความเปลี่ยนแปลงของสังคม เช่น กรณีการทำการุณยฆาต การทำโคลนนิ่ง การทำแท้ง และการวิจัยครั้งนี้ได้นำเสนอทัศนะทางจริยศาสตร์ต่าง ๆ เพื่อให้เห็นลักษณะการใช้มาตรการในการตัดสินการกระทำ ทั้งนี้ก็เพื่อให้การศึกษาวิจัยเรื่อง “เจตนา” ในพุทธจริยศาสตร์เถรวาทมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

Abstract

The objectives of this thesis are mainly the analysis of the concept of Cetanā in Theravāda Buddhist ethics in order to illuminate the meaning and significance of "Cetanā" as appeared in the Pāli tipitaka and the Commentary (Atthakathā), used as the criteria of the Buddhist ethical judgment.

The word "Cetanā" means "will" or "intention" to choose one's actions. Cetanā is the cause of all volitional acts of all human beings in their karmic cycles. It compounds thought in beginning to do anything creative and destructive. In addition, the meaning of "Cetanā" covers all factors of mental conditions which can be described as good, bad, or neutral.

As to the Vinayapitaka, the roles of Cetanā are related to the monastic punishment for monks who transgress the Vinaya. In the Sutta, Cetanā is explained as the mental formations (Sankhāra). Besides, Cetanā also means the volitional Buddhism, Cetanā takes an important role in all human actions, i.e., act (karma). Actions of giving, moral discipline, and practice of meditation in order to attain the end of sufferings. In other words, good will is the source of good deeds, and vice versa. In the Abhidhammapitaka, Cetanā is the mental concomitant (Cetasika). In a modern society, Cetanā is an important factor, ethically determining an outcome of all actions, e.g., cases of a mercy killing, cloning, and abortion.

This thesis is intended to discuss all moral acts and their criteria in order to fulfill the research in the field of Buddhist Studies in the concept of Cetanā.